

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De Scribenda Oratione, De cognitione quæstionis, & de prolixitate
fugienda. Capvt Primvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

DE INVENTIONE, ET LOCIS,

LIBER QVARTVS.

DE SCRIBENDA ORATIONE,

De cognitione quaestionis, & de prolixitate
fugienda.

CAPVT PRIMVM.

Ascensu veluti Eloquentia
cunabula sunt à nobis supe-
rioribus libris diffusius expo-
sita: hoc & cæteris consequen-
tibus, libet eloquentia mem-
bra conformare, & orationem
ab ipsis excitare funda-
mentis.

*Ad oratio-
nem om-
nia præce-
pta Rhetor-
um se-
quuntur.*

Oratoris opus, in quo omnis ars eius, atque
industria defudat, est Oratio, non illa quidem
locutio communis, sed Oratoris caractere si-
gnata, cuius ambitu, si vniuersa Rhetorica
præcepta complexus fuero, facturum me ope-
ra pretium ad artis perspicuitatem arbitror.
Omnia igitur, quæ posthac tradentur, ad hunc
scopum collineabunt, & sub vna oratione la-
xè satis inter suos limites excurrens huius dis-
sertationis tractus, omnem vim oratoriam,
facultatemque complectetur.

In oratione scribenda, primum accuratam
habere oportet quaestionis tractandæ cog-
nitionem, ex eo enim deriuari omnem vim, &
efficacitatem sermonis oportet. Quæ in re er-
ratur à multis in limine, & id quidem multi-
fariam. Alij enim nihil pensi habentes, quid
proposita quaestio ferat, videntur Andabata-

rum more clausis, vt aiunt, oculis pugnare, &
de re dicentes, nihil minus quam rem attingere;
ex quo minimè mirum est, si omnium
sensibus talis repudietur oratio. His profectò
illud poetæ inculcandum est:

*Est aliquid, quò tendis, & in quò dirigis ar-
cum:*

*An passim insequeris cornos, resque, luto-
que:*

Alij propositum quidem orationis scopum
vident, sed cum iudicij imbecillitate non sa-
tis res distinguere, atque discriminare valeant,
in varias ineptias incidunt, & cum destina-
ta ad dicendum materia, res varias, easque
discrepantes commiscent, ex quibus orationem
in immodicum tumorem crescere, ac cõ-
fundi necesse est.

*Prolixitas
vitanda.*

Alij, cum metam ob oculos perspiciant, de-
siderio tamen dicendi gestientes, longos am-
mant circuitus, res citant ab ovo, usque ad ma-
la, digressiones etiam faciunt, & frigiditas tran-
sitiones, quibus miseræ aures enecant: & si ad-
uertat, inuenies eos tum primum de re incipi-
entes dicere, cum oportuerit desisse. Hoc par-
tim accidit adolescentibus, qui, vt fert rerum
splendidarum nouitas, tantam capiunt in di-
cendo

DE INVENTIONE.

Nutrix inuentionis eruditio, & an eruditæ debeant esse orationes.

CAPVT II.

eendo voluptatē, vt quiescere nullo modo possunt, putantq; se ijsdem auribus audiri ab omnibus, quo feruoris impetu dicunt: Partim etiā contingit doctis; sed confusis plerumq; & morosis hominibus, qui nunquam sibi satisfaciūt, nisi quicquid mente conceperint, id totum in turbæ circumstantis aures effuderint.

Hoc elegiū tribuit Seneca Cassio Severo, 3. contr. in prof.

Magnū proculdubio vitium, & haud scio an vllum sit in oratore, quod magis auditorum animos dererreat: Paucos admodum inuenias, de quibus illud dicatur, *Timebant ne doctiores*, & si illi prima, aut altera concione, vbi nouitas auditorum mentibus quodammodo lenocinatur, placuerint, tamen si pergant, sicut onerosi: ad eō etiam speciosi sermonis. immodica prolixitas fastidijs adhaerescit.

Sed eō imprudentiores sunt, qui siue in poesi, siue in orationibus, siue in concionibus, cum trita, communia, & frigida penē dicant omnia, hanc tamen verborum luxuriam profundant, nec benē morientibus obtemperant, modō dicendi titillans quoddam desiderium expleant. O graue cacothēs, & apud occupatas aures odiosum! Audiant tandem illud D. Gregorij Nazianzenī dictum, *Κεντὸ πᾶλλον πρὸς νόσον* Adige equum ad metam. Argumentum sequere, ad rem veni, quorsum tot loci commutes: quo spectant tot Parerga: quo tot historiae: tot testimonia: Verum haec pulchra sunt. Esto, sed non erat hic locus, *scilicet simulare cuprosum*. Peribit igitur mihi labor iniutus: It. ne auditorum aures pereant. Sed speciosum est ad doctrinam multa dicere. Erras, nunquam vtrum Callimachi legisti, *μᾶλιστα βίβη, μᾶλιστα μολύβδου*: nunquam Demosthenis illam vocem auream audisti, *οὐ τὸ μέγα ἐστὶ ἀλλὰ τὸ εὐ μέγα*. Non quod magnū est bene est, sed quod bene est, magnū est.

Sapius in libro memora ut Persius vno. Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Magna prudentia est manum de tabula opportune, & loco deponere.

Ne igitur haud leuis trahatur error ex limine, serio considerandum est, initio quid veniat in disceptationem, quid sit attributū, quale subiectum: an sit infinita quaestio, an finita, an simplex, an comparata, cuius generis sit, & status, an finitionis, an qualitatis, an coniecturae: Quae omnia, vbi perspecta fuerint, & sensu, intelligentiaq; distincta, tum demum in destinatum scopum omnia argumenta erunt dirigenda, ac primum ab inuentione incipiendum.

PRIMUS fons inuentionis est eruditio vana, ex qua omnem eloquentiam crescere, ditio nutritur, ex qua omnem eloquentiam crescere, ditio nutritur. Neque enim perfectus orator esse potest, qui non omnium rerum cognitione, atque intelligentia dignissimarum, perfectus compleuit suum. Vt Persae arbor Nili aquis irrigata, floret cultius, & parit vberius: sic manantibus doctrinae riuus persula virefcit eloquentia. Tolle eruditionem a dicendi facultate:

Επιρροὴ δὲ ταῦτ' ἐστὶ, καὶ σομῆματα quid aliud erit, quam loquentia puerilis: quam arbor foliorum luxurie vestita, sed fructus expers: quam arena (vt aiebat ille) sine calce. Bene igitur oratori futuro, necessariam esse multarum artium scientiam iudicat Fabius Quintilianus.

Vana eruditio nutritur eloquentia. Plutar. in Iside. Ofride.

Quintil. l. 1. c. 10.

Cic. l. i. de oratore.

Omnes ingenue artes necessariae eloquenti.

Bene M. Tullius (sic sentio neminem in oratorum numero habendum, qui non sit omnibus ijs artibus, quae sunt libero dignae perpolitus, quibus ipsis, si in dicendo non utimur, tamen apparet, atq; extat, vtrum sumus earū rudēs, an didicerimus. Vt qui pila ludunt, non videntur in ipsa lusione artificioso proprio palaestrae: sed indicat ipse motus, didicerintne palastram, an nesciant: & qui aliquid fingunt, & si tum pictura non videntur, tamen vtrum sciunt pingere an nesciant non obscurum est: sic in orationibus hisce ipsis iudiciorum, concionum, Senatus, etiam si propriae ceterae non adhibentur artes, tamen facile declaratur, Vtrum is qui dicat, tantummodo in hoc declamatorio sit opere iactatus, an ad dicendum omnibus ingenueis artibus accesserit.) Qui locus sanē eximius est ad dissoluendam controuersiam, quam nunc agitari inter multos video; vtrum doctam esse oporteat orationem: de quo varias, & discrepantes audiuius sententias.

Alij, quasi eruditioni liberaliori bellum indixerint, toti sunt in structura, & compositione verborum: ex quo illud quidem assequuntur, vt compta, & fluidē dicant, rerum autem succum, & opulentiam nullam habeant: idque certis tumentur addicti rationibus, quod eruditio, & eloquentiae facultates sint inter se di-

An doctae orationes esse debeant.

icitas
nda.

